

Mattilsynet
(Opplastet digitalt)

Hamar/Oslo, 03.07.2023

Deres ref.: 2023/130466

Vår ref.: 509.204/AH/2023/36

Hørings svar til risikovurdering av miljøgifter i avløps slam brukt som gjødsel vare

Norsk Vann ønsker velkommen et nytt oppdrag til VKM for en risikovurdering av miljøgifter i avløps slam brukt som gjødsel vare. Vi ønsker å gi noen innspill og kommentarer til forslag til oppdrag.

Norsk Vann* viser til høring av utkast til bestilling av risikovurdering om bruk av avløps slam som gjødsel vare, og vil med dette gi noen innspill på vegne av våre medlemmer.

Generelt om avløps slam som gjødsel vare

Norge har en lang og god tradisjon for å utnytte ressursene i avløps slam. Dette kommer blant annet til uttrykk ved at avløpet er sett på som en sårbar resipient, og derfor er det stilt strenge krav for å redusere utslipp og påslipp av miljøskadelige stoffer til kommunalt avløpsnett. I tillegg har en del miljøskadelige stoffer blitt utfaset. Dette, sammen med et strengt regelverk for avløps slam har bidratt til at behandlet avløps slam har hatt god kvalitet, med lavt innhold av tungmetaller og miljøgifter.

I tillegg har det vært god dialog og godt samarbeid mellom bransje, myndigheter og brukernes organisasjoner, slik som Norges Bondelag og Norsk Landbruksrådgivning. Dette har bidratt til å bygge tillit til avløps slam som gjødsel vare. VKMs risikovurdering fra 2009 var et viktig bidrag til dette, ved at det gav en grundig og uavhengig gjennomgang av risikofaktorer.

Situasjonen for avløps slam i dag er at det er underkapasitet i markedet for slambehandling, og flere kommuner ser på muligheten for å samarbeide om felles løsninger. Mengde avløps slam forventes å øke i takt med strengere renskrav for avløpsvann også i deler av landet, og spesielt langs kysten, der det tradisjonelt ikke har vært produsert mye avløps slam. Det er derfor uheldig at oppdatert regelverk for gjødsel varer fortsatt ikke er sendt på høring fra myndighetene, noe som bidrar til usikkerhet og lite forutsigbarhet for alle kommuner og anleggseiere som skal ta investeringsbeslutninger for å bygge eller utvide rensanlegg og slambehandlingsanlegg.

Norsk Vann er glad for at Mattilsynet nå prioriterer å bestille en ny, oppdatert risikovurdering for avløps slam brukt som gjødsel vare. Det vil bidra til økt kunnskap og kan bidra til større forutsigbarhet for videre utvikling av løsninger som kan sikre at ressursene i avløpsvann og avløps slam kan utnyttes også i årene framover, i tråd med høye ambisjoner i den grønne giv og den sirkulære økonomi.

Innspill til bestillingen

- Kapittel 1: Hvilke miljøgifter er relevant for risikovurdering?

- PFAS har vært en del av de undersøkelser av miljøgifter i avløpsslam som Norsk Vann har gjennomført i samarbeid med Miljødirektoratet hvert 5. år, og er også omfattet i pågående undersøkelse for 2022-23. Rapporten ventes klar i løpet av høsten 2023. Denne stoffgruppen er omfattet av stor interesse, og flere land vurderer å innføre grenseverdier for innhold i avløpsslam. Danmark vurderer dette nå, med verdier for sum PFAS 4 og sum PFAS 22.** Vi anbefaler derfor at VKM ser også til andre lands arbeid med dette tema i sitt arbeid.
- Norsk Vann publiserte i 2020 en rapport om mikroplast i avløpsvann, avløpsslam og jord, denne er gjengitt i referanselista for denne bestillingen. VKM gav i 2019 ut en generell risikovurdering av mikroplast. EU-kommisjonens forslag til nytt avløpsdirektiv omtaler utfordringer med mikroplast i avløpsvann og slam. Det er derfor et sterkt ønske om å få belyst mikroplast grundig gjennom denne risikovurderingen.
- Kapittel 2: Risiko ved gjeldende praksis
 - I 2009 gjennomførte VKM risikovurderingen av avløpsslam på bakgrunn av gjennomsnittsnivåer av miljøgifter i avløpsslam. Mattilsynet mener nå at det er viktig også å få vurdert et realistisk «worst case scenario». Hva som skal regnes som realistisk worst case er likevel ikke helt entydig. Skal en f.eks. legge til grunn gjeldende regelverk, med dagens kvalitetskrav og bruksbegrensninger, eller skal en ta utgangspunkt i direktoratgruppens forslag til nytt regelverk fra 2018, inkludert forslaget fra Mattilsynet om grenseverdier for organiske miljøgifter? Et alternativ er å se på begge forutsetninger.
 - Med henvisning til forrige punkt vil vi legge til at flere av miljøgiftene som det er foreslått grenseverdier for allerede er faset ut, noe som må forventes å påvirke scenarier som skal se 100 år framover i tid.
- Kapittel 3: Risiko ved bruk av avløpsslam på nye måter
 - Temaene under kapittel 3 i bestillingen handler om risiko ved bruk av avløpsslam til bl.a. dyrking av grønnsaker, frukt og bær, samt til beiting. Det vises i innledningen til at EUs slamdirektiv er mindre restriktivt på dette området enn det norske regelverket. En viktig dimensjon ved dette er at det norske regelverket er vesentlig strengere enn både slamdirektivet og mange andre lands regelverk, ved at det er krav om at alt slam som skal brukes må være hygienisert. Det er grunn til å tro at bakgrunnen for en del av de restriksjonene som er omtalt i dette kapitlet skyldes risiko for overføring av smittestoffer til spiselige plantedeler eller beitende dyr. Det norske regelverket for hygienisering må derfor forventes å gi en sterkt redusert risiko for slik smittespredning.
- Både Norge og EU har høye ambisjoner med hensyn til bærekraft, grønn omstilling og helhetlige løsninger som skal bringe oss nærmere nullutslipps-samfunnet. Utnyttelse av ressursene i avløpsvann og avløpsslam er en viktig del av dette, ved at det bidrar til karbontilførsler til jord, styrket jordhelse og bærekraftig bruk av organiske avfallsressurser. Et tilleggsaspekt ved dette er de nyeste kostholdsrådene, med redusert forbruk av kjøtt. Her vil det være nyttig om VKM også ser på mulige konsekvenser av kostholdsrådene, og hvordan dette kan endre tilgangen på gjødsel av organisk opphav til norsk jord.

Med hilsen
Norsk Vann BA

Ragnhild Aalstad
Direktør

Arne Haarr
Rådgiver

** Norsk Vann er den nasjonale interesseorganisasjonen for vannbransjen. Organisasjonen skal bidra til rent vann og en bærekraftig utvikling av bransjen gjennom å sikre gode rammebetingelser, kompetanseutvikling og samhandling. Norsk Vann eies av norske kommuner, kommunalt eide selskaper, kommunenes driftsassistanser og noen private samvirkevannverk. Norsk Vann representerer 320 kommuner med ca. 96 % av landets innbyggere. Norsk Vann har en samarbeidsavtale med KS.*

****:** <https://mst.dk/service/nyheder/nyhedsarkiv/2023/mar/ny-rapport-om-risikovurdering-for-pfas-i-spildevandsslam-til-jordbrugsformaal/>